

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 23. novembra 2017*

„Konkurenca – Člen 101 PDEU – Sporazumi med podjetji – Poslovna razmerja med upravljavci bencinskih servisov in naftnimi podjetji – Dolgoročna pogodba o izključni dobavi goriva – Sklep, s katerim Evropska komisija razglasi zaveze podjetja za zavezujoče – Obseg, v katerem sklep o zavezah, ki ga je sprejela Komisija, zavezuje nacionalna sodišča – Člen 9(1) in člen 16(1) Uredbe (ES) št. 1/2003“

V zadevi C-547/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija) z odločbo z dne 18. oktobra 2016, ki je prispela na Sodišče 28. oktobra 2016, v postopku

Gasorba SL,

Josefa Rico Gil,

Antonio Ferrándiz González

proti

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos S.A.,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi L. Bay Larsen, predsednik senata, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby (poročevalec) in M. Vilaras, sodniki,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Gasorba SL J. Rico Gil in A. Ferrándiza González D. García Riquelme, procurador, A. Hernández Pardo, odvetnik, in L. Ruiz Ezquerra, odvetnica,
- za Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA A. Requeijo Pascua, P. Arévalo Nieto, odvetnika, in M. Villarrubia García, odvetnica,
- za špansko vlado A. Gavela Llopis, agentka,

* Jezik postopka: španščina.

- za nemško vlado T. Henze in R. Kanitz, agenta,
 - za Evropsko komisijo F. Castilla Contreras, F. Jimeno Fernández in C. Urraca Caviedes, agenti,
- po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 14. septembra 2017
- izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 16 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) in člena 101(3) PDEU.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Gasorba SL, Josefo Rico Gil in Antoniom Ferrándizom Gonzálezom (v nadaljevanju: Gasorba in drugi) ter družbo Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (v nadaljevanju: Repsol) glede tega, ali je najemna pogodba za bencinski servis, ki vključuje obveznost izključne dobave, ob upoštevanju člena 101 PDEU veljavna.

Pravni okvir

- 3 V uvodnih izjavah 13 in 22 Uredbe št. 1/2003 je navedeno:

„(13) Kadar v poteku postopka, ki lahko pripelje do prepovedi sporazuma ali ravnanja, podjetja ponudijo Komisiji zavezo za izpolnitev njenih zahtev, mora imeti Komisija možnost izdati odločbe, zavezujoče za ta podjetja. Zavezujoče odločbe naj bi zagotovile, da ni več nobenih vzrokov za ukrepanje Komisije, brez ugotavljanja, ali je šlo ali še vedno gre za kršitev. Zavezujoče odločbe ne posegajo v pristojnosti organov, pooblaščenih za konkurenco, in sodišč v državah članicah, da izvedejo postopek in odločijo o primeru. Zavezujoče odločbe niso ustrezne v primerih, v katerih ima Komisija namen odrediti globo.“

[...]

(22) Za zagotavljanje skladnosti z načeli pravne varnosti in enotne uporabe pravil konkurence Skupnosti v sistemu vzporednih pristojnosti se je treba izogibati sprejemanju nasprotujočih si odločb. Zato je treba v skladu s sodno prakso Sodišča pojasniti učinke odločb Komisije in postopkov na sodiščih in organih, pristojnih za konkurenco v državah članicah. Zavezujoče odločbe, ki jih sprejme Komisija, ne vplivajo na pooblastilo sodišč in organov, pristojnih za konkurenco v državah članicah, za uporabo členov [101] in [102] [PDEU].“

- 4 Člen 6 te uredbe, ki se nanaša na „[p]ristojnosti nacionalnih sodišč“, določa:

„Nacionalna sodišča so pristojna za uporabo členov [101] in [102 PDEU].“

- 5 Člen 9 navedene uredbe, ki se nanaša na „[z]aveze“, v odstavku 1 določa:

„Kadar namerava Komisija sprejeti odločbo, ki zahteva odpravo kršitve, in zadevna podjetja ponudijo zaveze, da bodo upoštevala skrbi, ki jih je v predhodni oceni izrazila Komisija, lahko Komisija z odločbo spremeni te zaveze v zavezujoče za podjetja. Takšna odločba je lahko časovno omejena in zaključuje, da ni več vzrokov za ukrepanje Komisije.“

6 Člen 15 Uredbe št. 1/2003, ki se nanaša na „[s]odelovanje z nacionalnimi sodišči“, v odstavku 1 določa:

„V postopkih za uporabo člena [101] in člena [102 PDEU] lahko sodišča držav članic zaprosijo Komisijo, da jim pošlje informacije, s katerimi razpolaga, ali svoje mnenje o vprašanih glede uporabe pravil konkurence Skupnosti.“

7 Člen 16 Uredbe št. 1/2003, naslovljen „Enotna uporaba zakonodaje Skupnosti o konkurenci“, v odstavku 1 določa:

„Kadar nacionalna sodišča odločajo o sporazumih, sklepih ali usklajenih ravnanjih v skladu s členom [101] ali členom [102 PDEU], ki so že predmet odločbe Komisije, ne morejo sprejeti odločitev, ki so v nasprotju s sprejeto odločbo Komisije. Prav tako se morajo izogibati odločitvam, ki bi nasprotovale odločbi, ki jo namerava sprejeti Komisija v že začetem postopku. Zato lahko nacionalno sodišče oceni, ali je potrebno, da svoje postopke ustavi. Ta obveznost ne posega v pravice in obveznosti iz člena [267 PDEU].“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

8 J. Rico Gil in A. Ferrándiz González sta 15. februarja 1993 podpisala pogodbi z družbo Repsol.

9 S prvo pogodbo, naslovljeno „pogodba o ustanovitvi užitka“, sta J. Rico Gil in A. Ferrándiz González za obdobje 25 let ustanovila služnost užitka v korist družbe Repsol, ki se nanaša na zemljišče v Orbi (Španija), na bencinski servis, ki je zgrajen na tem zemljišču, ter na upravno koncesijo, na podlagi katere je bilo dovoljeno obratovanje navedenega servisa.

10 Z drugo pogodbo, naslovljeno „pogodba o prenosu upravljanja bencinskega servisa, poslovnem zakupu in izključnosti dobave“ (v nadaljevanju: najemna pogodba), je družba Repsol dala A. Ferrándizu Gonzálezu v najem zemljišče in bencinski servis za 25 let, najemnina pa je mesečno znašala 10.000 španskih pezet (ESP) (približno 60 EUR).

11 J. Rico Gil in A. Ferrándiz González ter njuna otroka so 12. novembra 1994 ustanovili družbo Gasorba, na katero so bile s soglasjem družbe Repsol prenesene pravice J. Rico Gil in A. Ferrándiza González, ki so izhajale iz pogodb, sklenjenih z družbo Repsol.

12 Z najemno pogodbo je bilo najemnikom naloženo, da jih v celotnem obdobju najemne pogodbe oskrbuje družba Repsol, ki je redno sporočala najvišje maloprodajne cene goriva ter dovolila najemnikom, da dajejo popuste na račun svoje provizije, ne da bi se zmanjšali dohodki dobavitelja.

13 Komisija je zoper družbo Repsol uvedla postopek na podlagi člena 101 PDEU. Komisija je na koncu predhodne ocene ugotovila, da glede dolgoročnih izključnih pogodb o dobavi, kar vključuje pogodbi, s katerima so zadevne stranke v postopku v glavni stvari povezane, obstajajo dvomi o njihovi združljivosti s členom 101 PDEU, saj lahko povzročijo znatno „omejevanje dostopa“ na španski maloprodajni trg goriv.

14 V odgovor na predhodno oceno Komisije je družba Repsol tej ponudila predloge zavez, ki so zlasti vključevali to, da se v prihodnosti ne sklenejo nobene dolgoročne pogodbe o izključnosti, da se najemnikom zadevnih bencinskih servisov ponudi finančna spodbuda za predčasno prekinitev dolgoročnih dobavnih pogodb, ki so družbo Repsol zavezovale, ter to, da se v določenem obdobju ne kupijo neodvisni bencinski servisi, ki jih ne oskrbuje.

15 Navedene zaveze so postale zavezujoče z Odločbo Komisije 2006/446/ES z dne 12. aprila 2006 v zvezi s postopkom na podlagi člena [101 PDEU] (Zadeva COMP/B-1/38.348 – Repsol CPP) (UL 2006, L 176, str. 104) (v nadaljevanju: sklep o zavezah).

16 Izrek tega sklepa o zavezah se glasi:

„Člen 1

Zaveze so zavezujoče za družbo [Repsol].

Člen 2

Postopek v tej zadevi je končan.

Člen 3

Ta odločba zavezuje družbo [Repsol] od datuma njene vročitve do 31. decembra 2011.

Člen 4

Ta odločba je naslovljena na družbo [Repsol].“

17 Družba Gasorba in drugi so po sprejetju tega sklepa o zavezah 17. aprila 2008 pri Juzgado de lo Mercantil n. 4 de Madrid (gospodarsko sodišče št. 4 v Madridu, Španija) vložili tožbo za ugotovitev ničnosti najemne pogodbe, ker naj bi bila v nasprotju s členom 101 PDEU, ter odškodninski zahtevek zaradi škode, ki naj bi nastala z izvajanjem navedene pogodbe.

18 Vendar sta bila zahtevka zavrnjena najprej s sodbo z dne 8. julija 2011, ki jo je izdalo navedeno sodišče, ter nato v pritožbenem postopku s potrditveno sodbo Audiencia Provincial de Madrid (provincialno sodišče v Madridu, Španija) z dne 27. januarja 2014.

19 Družba Gasorba in drugi so pri Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija) vložili kasacijsko pritožbo, ker so menili, da sklep o zavezah ne preprečuje, da bi nacionalno sodišče pogodbo, ki jo ta sklep zajema, zaradi kršitve člena 101 PDEU razglasilo za nično.

20 Zadnjenavedeno sodišče meni, da obstajajo dvomi o obsegu pristojnosti nacionalnih sodišč glede členov 9 in 16 Uredbe št. 1/2003. V zvezi s tem navaja, da naj bi Komisija zmanjšala vpliv sklepa o zavezah s tem, da je v mnenju z dne 8. julija 2009, za katerega je v okviru zadeve, v kateri je bil izdan sklep z dne 27. marca 2014, Bright Service (C-142/13, neobjavljen, EU:C:2014:204), zaprosilo Juzgado de lo Mercantil n. 2 de Barcelona (gospodarsko sodišče št. 2 v Barceloni) na podlagi člena 15 Uredbe št. 1/2003, navedla, da ta sklep o zavezah ne vpliva na analizo, ki bi jo Komisija lahko izvedla na podlagi nadaljnjih preiskav ter dodatnih dejstev. Navedeni sklep naj prav tako ne bi vplival na analizo, ki jo mora izvesti nacionalno sodišče. Po mnenju Komisije je edini cilj sklepov, ki temeljijo na členu 9 Uredbe št. 1/2003, da se za zadevna podjetja zaveze, ki so jih predlagale stranke, da bi se odpravile ugotovljene težave glede konkurence, spremenijo v zavezujoče in da se s temi sklepi ne odloči o obstoju pretekle ali sedanje kršitve členov 101 ali 102 PDEU.

21 V teh okoliščinah je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali [sklep o zavezah] v skladu s členom 16 Uredbe [št. 1/2003] preprečuje, da bi nacionalno sodišče lahko sporazume, ki jih navedeni sklep zajema, razglasilo za nične zaradi trajanja izključne dobave, čeprav jih je mogoče razglasiti za nične iz drugih razlogov, kot na primer zato, ker dobavitelj kupcu (oziroma nadaljnjemu prodajalcu) določi minimalno maloprodajno ceno?

2. Ali je v takem primeru mogoče šteti, da glede na sklep o zavezah za dolgoročne pogodbe, ki jih obravnava navedeni sklep, velja posamična izjema, ki izključuje uporabo člena 101(3) PDEU?“

Vprašnji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 22 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 16(1) Uredbe št. 1/2003 razlagati tako, da nasprotuje temu, da nacionalno sodišče na podlagi člena 101(2) PDEU ugotovi ničnost sporazuma med podjetji, če je Komisija predhodno sprejela zaveze glede istega sporazuma in jih je spremenila v zavezujoče s sklepom, sprejetim na podlagi člena 9(1) te uredbe.
- 23 V skladu s členom 6 Uredbe št. 1/2003 v povezavi z uvodno izjavo 22 iste uredbe temelji uporaba konkurenčnega prava Unije na sistemu vzporednih pristojnosti, v okviru katerih lahko Komisija, nacionalni organi, pristojni za konkurenco, ter nacionalna sodišča uporabljajo člena 101 in 102 PDEU.
- 24 Enotna uporaba konkurenčnega prava Unije je zlasti zagotovljena s členom 16(1) Uredbe št. 1/2003, ki nacionalna sodišča zavezuje, da ne sprejmejo odločitev, ki bi bile v nasprotju z odločitvijo, ki jo je Komisija sprejela v okviru postopka, uvedenega na podlagi Uredbe št. 1/2003.
- 25 Iz besedila člena 9(1) navedene uredbe je razvidno, da sklep, sprejet na podlagi tega člena, učinkuje predvsem tako, da se zaveže, ki so jih predlagala podjetja in s katerimi se upoštevajo pomisleki v zvezi s konkurenco, ki jih je Komisija opredelila v svoji predhodni oceni, spremenijo v zavezujoče. Ugotoviti je treba, da se s takim sklepom ne potrjuje, da je praksa, ki je bila predmet pomislekov, v skladu s členom 101 PDEU.
- 26 Ker lahko namreč Komisija v skladu s členom 9(1) Uredbe št. 1/2003 v povezavi z uvodno izjavo 13 te uredbe, opravi „predhodno oceno“ konkurenčnega položaja, ne da bi bilo nato s sklepom o zavezah, sprejetim na podlagi tega člena, ugotovljeno, ali je šlo oziroma še vedno gre za kršitev, ni mogoče izključiti, da nacionalno sodišče ugotovi, da s prakso, ki je predmet sklepa o zavezah, ni spoštovan člen 101 PDEU in da zato drugače kot Komisija namerava odločiti, da gre za kršitev tega člena.
- 27 V uvodni izjavi 13 v povezavi z uvodno izjavo 22 Uredbe št. 1/2003 je poleg tega izrecno pojasnjeno, da sklepi o zavezah ne posegajo v pristojnosti organov, pooblaščenih za konkurenco, in sodišč držav članic, da odločijo o primeru, ter ne vplivajo na pooblastilo sodišč in organov, pristojnih za konkurenco, v državah članicah za uporabo členov 101 in 102 PDEU.
- 28 Iz tega sledi, da s sklepom, sprejetim na podlagi člena 9(1) Uredbe št. 1/2003, ni mogoče ustvariti legitimnega pričakovanja pri zadevnih podjetjih o tem, da je njihovo ravnanje v skladu s členom 101 PDEU. Sklep o zavezah namreč, kot je v točki 39 sklepnih predlogov navedla generalna pravobranilka, ne more „legalizirati“ ravnanja zadevnega podjetja na trgu, prav gotovo pa ne za nazaj.
- 29 Vendar nacionalna sodišča ne morejo prezreti takih sklepov. Taki akti so namreč vsekakor izpodbojni. Poleg tega načelo lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU in cilj učinkovite in enotne uporabe konkurenčnega prava Unije nacionalnemu sodišču nalagata, naj upošteva predhodno oceno Komisije in jo obravnava kot indic ali celo začetni dokaz protikonkurenčnosti zadevnega sporazuma glede na člen 101(1) PDEU.
- 30 V teh okoliščinah je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 16(1) Uredbe št. 1/2003 razlagati tako, da sklep o zavezah, ki ga Komisija v zvezi z določenimi sporazumi med podjetji sprejme na podlagi člena 9(1) te uredbe, nacionalnim sodiščem ne preprečuje, da preizkusijo skladnost navedenih sporazumov s pravili o konkurenci in po potrebi ugotovijo, da so v skladu s členom 101(2) PDEU nični.

Drugo vprašanje

- 31 Ob upoštevanju odgovora na prvo vprašanje na drugo ni treba odgovoriti.

Stroški

- 32 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 16(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] je treba razlagati tako, da sklep o zavezah, ki ga Evropska komisija v zvezi z določenimi sporazumi med podjetji sprejme na podlagi člena 9(1) te uredbe, nacionalnim sodiščem ne preprečuje, da preizkusijo skladnost navedenih sporazumov s pravili o konkurenci in po potrebi ugotovijo, da so v skladu s členom 101(2) PDEU nični.

Podpisi